

Jak adaptovat učební texty

9. 5. 2022

14:30 - 15:00	připojování účastníků / prezence
15:00 - 16:30	WEBINÁŘ
16:30 - 16:40	rozloučení, zpětná vazba

ÚSTAV JAZYKOVÉ
A ODBORNÉ PŘÍPRAVY
Univerzita Karlova

Moderátor: Vlasta Koubová, DiS., koubova@visk.cz, 724 751 900

Technická podpora: Václav Hora, hora@visk.cz, 728 248 403

ÚSTAV JAZYKOVÉ
A ODBORNÉ PŘÍPRAVY
Univerzita Karlova

Jak adaptovat učební texty

KATEŘINA VODIČKOVÁ

Proč učební texty adaptovat?

Čeština jako první jazyk X čeština
jako druhý (třetí...) jazyk X čeština
jako cizí jazyk

Žák s OMJ

- řízené i neřízené osvojování jazyka
- zdokonalovat v češtině a zároveň se naučit učivo jednotlivých předmětů

Odhadnete?

Čtyřicet procent celosvětové populace nemá přístup ke vzdělávání v jazyce, kterému rozumí. (zdroj: [UNESCO](#))

Meta 2021:

- 11 % žáků s OMJ se česky vůbec nedomluví a potřebuje intenzivní podporu (úroveň je A0-A2)
- asi 32 % potřebuje jazykovou podporu 3 hodiny / týden a pedagogickou intervenci (úroveň A2-B2)
- asi 57 %, se česky domluví, ale potřebuje podporu jazyka v běžné výuce (tzv. akademický jazyk, úroveň B2+).

Texty

Text = ?

Texty v cizojazyčné výuce

- uměle vytvořené
- adaptované (upravené)
- originální (původní)

Učební texty (v jednotlivých předmětech)

Krátce k textům v cizojazyčné výuce

Adaptované texty ve výuce češtiny jako druhého jazyka – ano, či ne?

- a)** Pracujete s adaptovanými texty? Proč ano/ne?
- b)** Pracujete s autentickými texty? Proč ano/ne?
- c)** Je podle Vás vhodné pracovat s autentickými texty ve výuce? Proč ano/ne?
- d)** Je podle Vás možné pracovat s autentickými texty i na nižších úrovních? Proč ano/ne?

JOHAN RHEBORG KATRIN SUNDBERG TOMAS NORSTRÖM LOTTA TEJLE JONAS KARLSSON

ヨゼフ・チャベック作
木村有子訳

GESCHICHTEN

VOM HÜNDCHEN UND VOM KÄTZCHEN

Für Kinder
geschrieben und gezeichnet
von
JOSEF ČAPEK
ALBATROS

Adaptace čtecího (poslechového) textu

Lat. adaptatio = přizpůsobení;
přizpůsobení komu/čemu?

„Neadaptujte text, adaptujte
úkoly.“

Souhlasíte?

V případě čtecího (poslechového) textu ve výuce češtiny jako druhého jazyka

- a)** Je důležité porozumět nejprve celkovému smyslu textu.
- b)** Nejprve je potřeba znát gramatiku a slovní zásobu, která se v textu objeví.
- c)** Je důležité porozumět každé lexikální jednotce v čtecím/ poslechovém textu.
- d)** Je důležité trénovat rychlé, zběžné čtení za účelem orientace v textu. (V případě poslechu globální poslech.)
- e)** Po čtení/poslechu je vhodné zařadit aktivity vedoucí k produkci.
- f)** Hlasité čtení vede k lepšímu porozumění textu.

Co z výše uvedených bodů může být důležité pro žáka s OMJ při práci s texty v jednotlivých předmětech?

Publikovaná adaptovaná četba

Holá, Lída: Jan Neruda – Povídky malostranské (B1)

Holá, Lída: Pohádky (A2)

Holá, Lída: Pražské legendy (A2)

Holá, Lída: Staré pověsti české a moravské (B1)

Kořánová, Ilona: [Česká čítanka](#) / Adaptované texty a cvičení ke studiu češtiny jako cizího jazyka (CD) [audio CD] (A2–B2)

Kotková, Radomila: Karel Čapek – Povídky z jedné kapsy a Povídky z druhé kapsy (B2)

Převrátilová, Silvie a Bulejčíková, Petra: Halina Pawlovská – Košík plný milenců (B2)

Převrátilová, Silvie a Bulejčíková, Petra: Petr Šabach – První láska a jiné povídky (B1)

Převrátilová, Silvie a Bulejčíková, Petra: Josef Čapek – O pejskovi a kočičce (A1)

Sůvová, Petra: Lewis Carroll – Alenka v říši divů (B1)

Sůvová, Petra: Oscar Wilde – Obraz Doriana Graye (B2)

Trchová, Martina: Brněnské legendy (A2)

Sigmundová, Kateřina: Gustav Meyrink – Golem (B2)

Zajíc, Vladimír: Jaroslav Hašek – Osudy dobrého vojáka Švejka (B2)

<http://www.pavlamachackova.cz/adaptovane-texty/>

Výběrově: Maturitní zkouška [Český jazyk a literatura v úpravě pro neslyšící žáky](#)

Poslech: [Krátké české zprávy](#)

K adaptaci učebních textů v jednotlivých předmětech

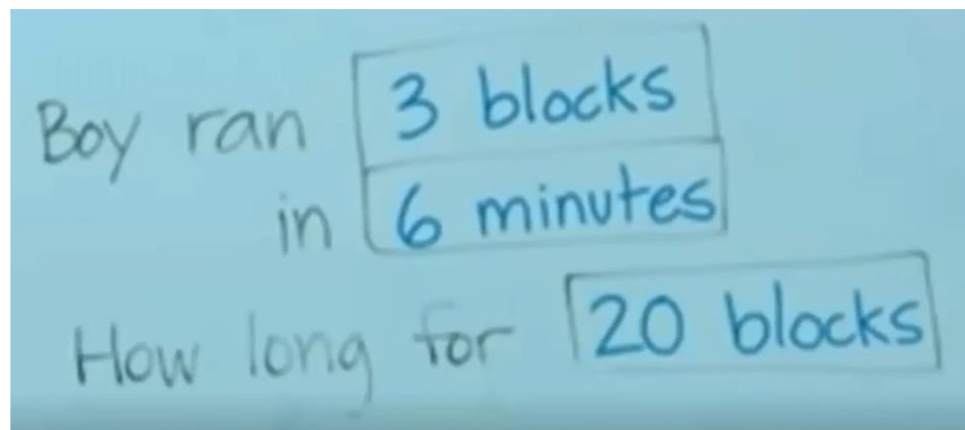

Jak to vidí žák s OMJ

Žáci s OMJ se současně učí nový (druhý) jazyk a zároveň se prostřednictvím tohoto jazyka učí.

Výklad

Matematická úloha (čas cca 27:55)

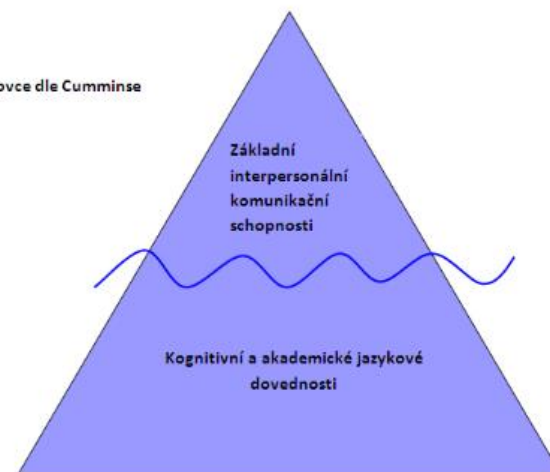

Cumminsova teorie ledovce

- základní interpersonální komunikační schopnosti
- kognitivní akademické jazykové dovednosti

Odhadnete, jak dlouho trvá žákovi s OMJ dosáhnout výše uvedených schopností/dovedností? [zdroj](#)

Teorie ledovce dle Cumminse

Druhý jazyk a Společný evropský referenční rámec pro jazyky

SERRJ (česky 2002) a rozšířené deskripty pro dospělé v CEFR Companion Volume – cizí jazyk, druhý jazyk (srov. zejména úrovně B2, C1, C2) → doplněný SERRJ (2020), zatím přeložen do fr., arab., it., šp. a tur.)

CEFR Companion Volume – Bank of supplementary descriptors

- ☐ 7–10 let
- ☐ 11–15 let

Deskripty pro druhý jazyk – matematika, výchova k občanství, dějepis

Materials for download

FULL PUBLICATION

Download the publication: [English - French](#)

LANGUAGE DESCRIPTORS FOR HISTORY/CIVICS AND MATHEMATICS

[EN](#)[FR](#)[FI](#)[LT](#)[NO](#)[PT](#)[CA](#)

CEFR LEVELS REQUIRED IN HISTORY/CIVICS AND MATHEMATICS FOR 12/13 AND 15/16 YEAR OLD LEARNERS

[Listening](#)[Reading](#)[Speaking](#)[Writing](#)

CEFR REFERENCE LEVELS GLOBAL SCALE

[CEFR reference levels](#)

English reading – Descriptors for reading in history/civics and mathematics

	A2	B1	B2
Understand factual information and explanations (21)	Can understand the most important information in short, simple factual teaching materials on familiar topics.	Can identify main conclusions in clearly written argumentative teaching materials. Can deduce the meaning of words and sentences from a context when the topic is familiar. Can understand the main points in simple factual texts, if they follow a clear structure and the topic is familiar (e.g. Stone Age, French Revolution, mathematical texts)	Can understand in detail factual texts on a wide range of both abstract and concrete topics in teaching materials.
Understand written instructions and tasks in teaching materials (22)	Can understand simple routine instructions/tasks in teaching materials.	Can understand clearly written straightforward instructions/tasks in teaching materials.	Can understand lengthy, complex instructions/tasks in teaching materials, also when it involves several steps.
Understand opinions (23)	Can understand whether an author is for or against something when reading short, simple paragraphs.	Can identify different views on historical and social issues in straightforward teaching materials.	Can understand articles and reports concerned with course related topics in which the writers adopt specific stances or detailed points of views.
Understand arguments and reasoning (24)	Can understand the main point in simple explanations.	Can understand the general line of argument in straightforward teaching materials (e.g. in a proof).	Can follow detailed lines of argumentation and reasoning concerning abstract and concrete topics in teaching materials even when it involves several steps or different perspectives. (for example on historical and social issues or on how to prove something in mathematics).
Find and localise information (27)	Can find and localise specific, predictable information in simple teaching materials and on the Internet.	Can scan longer, clearly structured texts in order to locate specific, relevant information.	Can scan quickly through relatively long, complex texts and decide if closer study is worthwhile.
Read and analyse graphically represented information in tables, graphs, maps, charts, symbols, as well as photographs, paintings and drawings	Can identify basic information communicated in simple tables, graphs, maps, charts.	Can understand specific information and identify facts from tables, graphs, maps and charts.	Can analyse tables, graphs, maps and charts and make inferences about the data.

This is an output of the project *Language skills for successful subject learning: CEFR-linked descriptors for mathematics and history/civics* of the European Centre for Modern Languages (ECML). The ECML is a Council of Europe institution promoting excellence in language education in its member states. <https://www.ecml.at/language-descriptors>

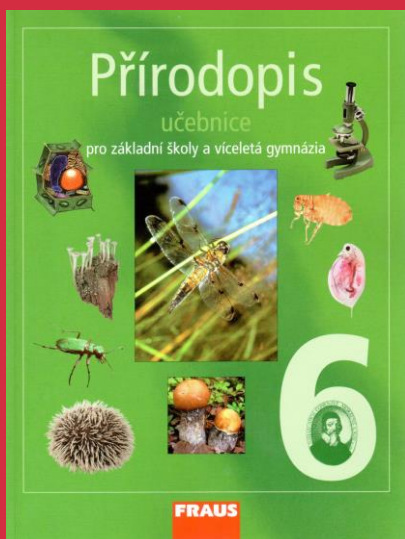

Deskriptory pro čtení v dějepisu/výchově k občanství a matematice

(překlad KV)	A2	B1	B2
Porozumět faktickým informacím a vysvětlením	Rozumí nejdůležitějším informacím v krátkých, jednoduchých faktografických výukových materiálech na známá témata.	Dokáže rozpoznat hlavní závěry v jasně napsaných argumentativních výukových materiálech. Dokáže z kontextu odvodit význam slov a vět, pokud je mu/jí téma známé. Rozumí hlavním bodům v jednoduchých faktografických textech, pokud mají jasnou strukturu a téma je mu/jí známé (např. doba kamenná, Francouzská revoluce, matematické texty).	Rozumí ve výukových materiálech dopodrobna věcným textům na širokou škálu abstraktních i konkrétních témat.
Porozumět psaným pokynům a úkolům ve výukových materiálech	Rozumí jednoduchým rutinním pokynům/úkolům ve výukových materiálech.	Rozumí jasně napsaným přímočarým pokynům/úkolům ve výukových materiálech.	Rozumí dlouhým složitým pokynům/úkolům ve výukových materiálech, i když to zahrnuje několik kroků.
Porozumět názorům	Rozumí při četbě krátkých, jednoduchých odstavců, zda je autor pro, nebo proti.	Dokáže určit různé pohledy na historické a sociální problémy v přímočarých výukových materiálech.	Rozumí článkům a zprávám na témata související s tématem výuky (<i>course</i>), v nichž autoři zauímají konkrétní postoje nebo podrobná stanoviska.
Porozumět argumentaci a úvahám	Rozumí hlavnímu bodu v jednoduchém vysvětlení.	Rozumí obecné linii argumentace v přímočarých výukových materiálech (např. důkaz).	Dokáže ve výukových materiálech sledovat podrobné linie argumentace a úvah, které se týkají abstraktních i konkrétních témat, i když to zahrnuje několik kroků nebo různých pohledů (např. o historických a společenských otázkách či jak něco dokázat v matematice).
Vyhledat a lokalizovat informace	Dokáže vyhledat a lokalizovat konkrétní předvídatelné informace v jednoduchých výukových materiálech a na internetu.	Dokáže přehlédnout delší, jasně strukturované texty za účelem vyhledání konkrétních relevantních informací.	Dokáže rychle přehlédnout relativně dlouhé, složité texty a rozhodnout, zda má smysl je podrobněji prostudovat.
Přečíst a analyzovat graficky vyjádřenou informaci v tabulkách, grafech, mapách, symbolech, fotografiích, malbách a kresbách	Dokáže rozpoznat základní informace vyjádřené v jednoduchých tabulkách, grafech a mapách.	Rozumí konkrétním informacím a dokáže rozpoznat fakta z tabulek, grafů a map.	Dokáže analyzovat tabulky, grafy a mapy a dělat závěry o datech.

Přírodopis pro 6. ročník

učebnice pro základní školy a
víceletá gymnázia, s. 40

Lišejníky – průkopníci života

Některé houby a zelené řasy nebo sinice vytvářejí spolu vzájemně prospěšný vztah, jehož výsledkem je lišejník.

Tyto rozdílné organismy zastoupené v **lišejníkové stélce** tvoří jednotný celek. Houbová vlákna dodávají řasám nebo sinicím vodu a minerální látky a chrání je před suchem. Řasy vytvářejí organické látky, které využívají i houbová vlákna.

Podle vnějšího tvaru můžeme rozlišit 3 základní typy stélek:

Korovitá stélka – např. **mapovník zeměpisný**, který přirůstá celou plochou ke skalnímu podkladu.

Lupenitá stélka – např. **terčovka bublinatá**, která odstává od podkladu.

Keříčkovitá stélka – např. **dutohlávka sobí**, která bývá větvená, odstává od podkladu a tvoří keřík.

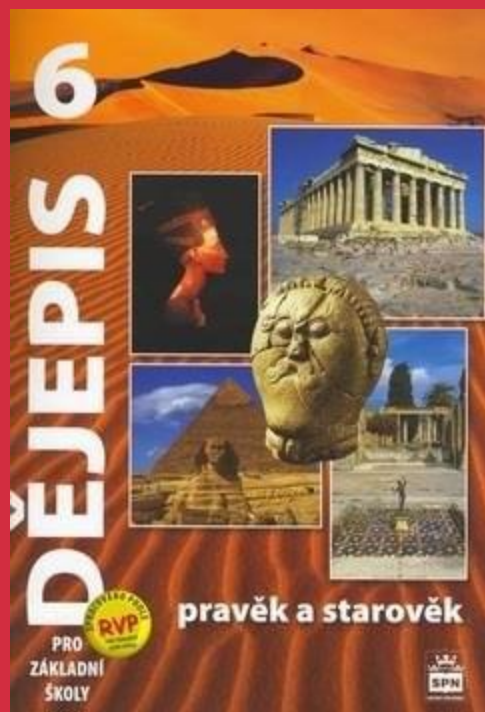

Jak adaptovat text?

Zvažuji zařazení vlastního adaptovaného textu – **kroky**:

0. Proč potřebuji zařadit adaptovaný text (např. proč jiný text, než nabízí učebnice)
1. Hledání vhodného textu (téma, aktuálnost, zajímavost pro danou skupinu, autorská práva...)
2. Přenos textu (přepis, kopírování...)
3. Délka textu – nutné krátit? Pokud ano, pozor na soudržnost textu a logickou návaznost!
4. Identifikace hlavního cíle: proč budou žáci text číst? / které informace považuji za (minimální) nutnou znalost
5. Identifikace obtížných míst v textu (lexikum, struktury a další)
- Srozumitelný text – ne více než 5 % nových výrazů, resp. 10–15 nových výrazů v celém textu
6. Vlastní adaptace textu
7. „Jazyková korektura“ (popř. později)
8. Grafická úprava, obrázky/fotografie
9. Předtextové, textové a potextové aktivity (příklad)

Dějepis 6, pravěk a starověk

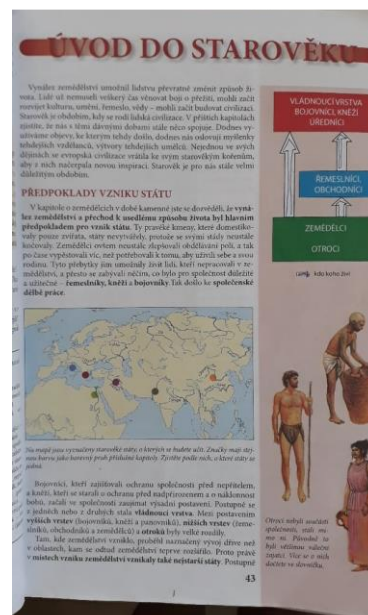

Úvod do starověku

Vynález zemědělství umožnil lidstvu převratně změnit způsob života. Lidé už nemuseli veškerý čas věnovat boji o přežití, mohli začít rozvíjet kulturu, umění, řemeslo, vědy – mohli začít budovat civilizaci. Starověk je obdobím, kdy se rodí lidská civilizace. V příštích kapitolách zjistíte, že nás s těmi dávnými dobami stále něco spojuje. Dodnes využíváme objevy, ke kterým tehdy došlo, dodnes nás oslovují myšlenky tehdejších vzdělců, výtvoři tehdejších umělců. Nejednou ve svých dějinách se evropská civilizace vrátila ke svým starověkým kořenům, aby z nich načerpala novou inspiraci. Starověk je pro nás stále velmi důležitým obdobím.

Předpoklady vzniku státu

V kapitole o zemědělci v době kamenné jste se dozvěděli, že **vynález zemědělství a přechod k usedlému způsobu života byl hlavním předpokladem pro vznik státu**. Ty pravěké kmeny, které domestikovaly pouze zvířata, státy nevytvářely, protože se svými stády neustále kočovaly. Zemědělci ovšem neustále zlepšovali obdělávání polí, a tak po čase vypěstovali víc, než potřebovali k tomu, aby uživil sebe a svou rodinu. Tyto přebytky jim umožnily živit lidi, kteří nepracovali v zemědělství, a přesto se zabývali něčím, co bylo pro společnost důležité a užitečné – **řemeslníky, kněží a bojovníky**. **Tak došlo ke společenské dělbě práce.**

Obecná doporučení (z různých zdrojů)

Jasný cíl, provázanost s probíraným a s tím, co znají

Kontrola jazykové správnosti upraveného textu

Kontrola textové i logické soudržnosti textu

Používání přiměřeně náročného jazyka

Motivace studentů

Autenticita úkolů, je-li to možné

Dostatek prostoru pro vypracování úlohy, a to ve třech aspektech:
fyzický prostor + časová dotace + studentova kreativita

Prostředky, které studentům umožní pracovat s náročnějším zadáním
po jazykové i obsahové stránce (scaffolding)

Literatura

Vytváření vlastních materiálů – adaptace textu

Gall, Nathan: Adapting texts for use in the English language classroom

Pourová, Jitka: Chci číst česky. Ale co? 1. část

Pourová, Jitka: Chci číst česky. Ale co? 2. část

Pourová, Jitka: Chci číst česky. Ale co? 3. část

Nedbalová, Monika: Literární texty a jejich adaptace ve výuce češtiny jako cizího jazyka

ÚSTAV JAZYKOVÉ A ODBORNÉ PŘÍPRAVY Univerzita Karlova

Čtení – nejlepší učení.
(Alexandr Sergejevič Puškin)